

บทที่ ๔

การศึกษาและวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน

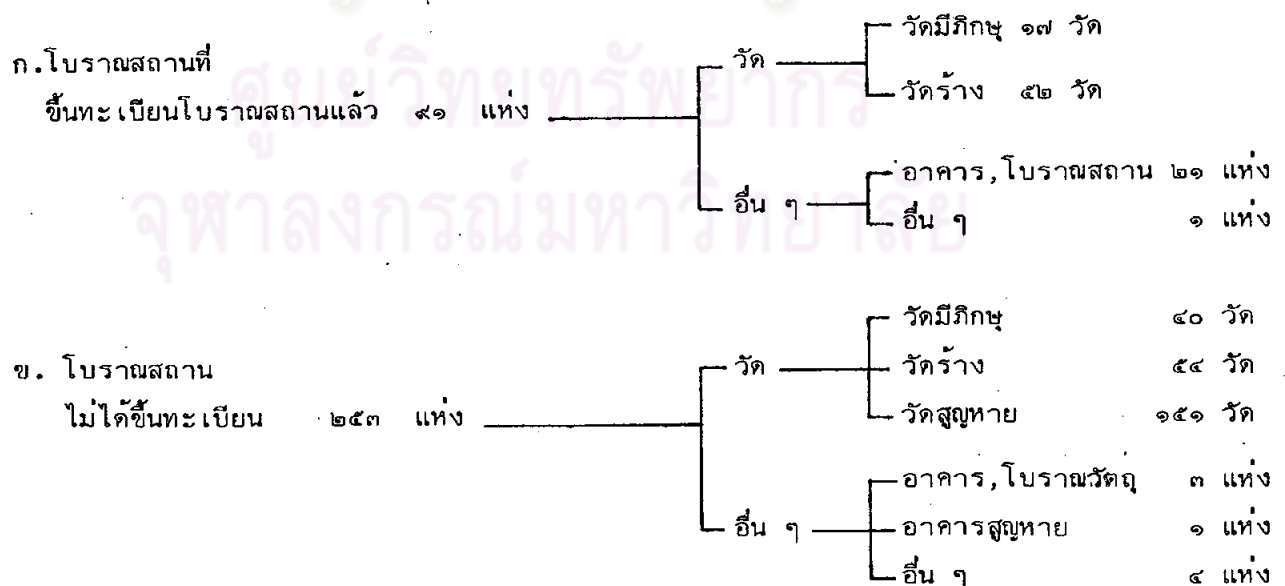
การศึกษาวิเคราะห์ประเภท จำนวน ขนาด และการกระจายตัวของบริเวณโบราณสถาน

การศึกษาในขั้นแรกเป็นการหารายชื่อและตำแหน่งของบริเวณโบราณสถานเท่าที่ปรากฏอยู่จากบัญชีรายชื่อและแผนที่ต่าง ๆ ได้แก่

๑. จากแผนที่โบราณสถานกรุงศรีอยุธยาของพระยาโบราณราชธานินทร์
๒. จากแผนที่โบราณสถานมาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ ของกองโบราณคดี กรมศิลปากร
๓. จากแผนที่เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ๑:๒,๐๐๐ ของกองสำรวจ สำนักผังเมือง
๔. จากบัญชีรายชื่อโบราณสถาน ของกองโบราณคดี กรมศิลปากร
๕. จากทะเบียนวัดร้าง ปี ๒๕๒๓ ของกรมการศาสนา
๖. จากแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวัด (แบบ สมว.๑) ของกรมการศาสนา

๔.๑ ประเภทและจำนวนของโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

แผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงประเภทและจำนวนโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา ๓๔๔ แห่ง

จากแผนภูมิสรุปได้ คือโบราณสถานแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรแล้ว กับโบราณสถานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน มีจำนวนรวมทั้งหมด ๓๔๔ แห่ง แต่จากการสำรวจภาคสนามเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๔ ถึงวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๕ พร้อมกับศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน ๑ ต่อ ๔,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหาร พบว่า มีโบราณสถานที่สูญหายจำนวน ๑๕๑ แห่ง โดยเป็นวัด ๑๕๐ วัด และพระราชวัง ๑ แห่ง ดังตารางที่ ๔.๑ ดังนั้นปัจจุบันในพื้นที่ศึกษาจึงมีจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๑๘๘ แห่งโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ตารางที่ ๔.๑ แสดงรายละเอียดโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา (ดูแผนที่ที่ ๔.๑ ประกอบ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมรุกษ	วัดร้าง	อุบาย	อาคาร, วัตถุวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
	บริเวณที่ ๑								
๑	วัดวรโพธิ์	●		●					๑๐,๕๐๐
๒.	วัดโลกยสุธา (วัดพระนอน)	●			●				๑๘,๐๐๐
๓	วัดสวนหลวงสบสวรรค์	●			●				๕๐๐
๔	วัดมหาสมัน	●			●				๕๐๐
๕	วัดวังชัย	●			●				๑,๒๕๐
๖	วัดสังข์แท้	●			●				๒,๕๐๐
๗	วัดสังข์ทาทา	●			●				๓,๖๐๐
๘	วัดเจติย์ใหญ่	●			●				๑,๘๐๐
๙	วัดอุโบสถ	●			●				๓,๖๐๐
๑๐	วัดเจ้าปราบ	●			●				๑๕,๕๐๐
๑๑	วัดวรเชษฐาราม	●			●				๖,๕๐๐
๑๒	วัดเจ้าพรหมณ์	●			●				๑๐๐
๑๓	วัดตึก		●	●					๕,๘๐๐
๑๔	วัดโคก		●			●			-
๑๕	วัดระฆัง		●			●			-
๑๖	วัดสิงห์		●			●			-
๑๗	วัดสหสวรรค์		●			●			-
๑๘	วัดโคกฉาง		●			●			-
๑๙	วัดจอมทอง		●			●			-
๒๐	วัดมณเฑียร		●			●			-
๒๑	วัดน้อย		●			●			-
๒๒	วัดโคกขมิ้น		●			●			-
๒๓	วัดขุนพรหม		●			●			-
๒๔	วัดเก่า		●			●			-
๒๕	วัดปราง		●			●			-
๒๖	วัดป่าพืด		●			●			-
๒๗	วัดสะแก		●		●				๑,๖๐๐
๒๘	วัดสาวทิม		●			●			-
๒๙	วัดป่าทราย		●			●			-
๓๐	วัดป่าสะท้อน		●			●			-
๓๑	วัดพระงาม		●			●			-
๓๒	วัดเจาะ		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุญทาย	อาคาร, ผลิตวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๓๓	วัดโชน		●			●			-
๓๔	วัดตึกนางรำ		●			●			-
๓๕	วัดร้าง		●			●			-
๓๖	วัดโพเผือก		●			●			-
๓๗	วัดหอยโข่ง		●		●				๑,๖๐๐
๓๘	วัดแก้ว		●		●				๒,๔๐๐
๓๙	วัดหลวงซีกรุต		●		●				๒,๔๐๐
๔๐	วัดสิงทราย		●		●				๑,๖๐๐
๔๑	วัดนก		●		●				๓,๐๐๐
๔๒	วัดโคกมะตันเล็ก (ไฉยา)		●		●				๔,๘๐๐
๔๓	วัดโคกมะตันใหญ่		●		●				๖,๔๐๐
๔๔	วัดช้าง		●		●				๖๐๐
๔๕	วัดหลัง		●			●	●		-
๔๖	คลองท้อ		●					●	-
									-
	บริเวณที่ ๒								
๔๗	วัดสุวรรณาวาส	●			●				๓,๐๐๐
๔๘	วัดพลับพลาชัย	●			●				๗๕๐
๔๙	วัดญาณเสน	●		●					๑๑,๒๐๐
๕๐	วัดธรรมิกราช	●		●					๕๗,๐๐๐
๕๑	วัดชุมแสง	●			●				๔๐๐
๕๒	วัดสุวรรณเจดีย์	●			●				๑,๖๐๐
๕๓	วัดราชบูรณะ	●			●				๓๕,๒๐๐
๕๔	วัดมหาธาตุ	●			●				๓๓,๐๐๐
๕๕	วัดสัตตบพ	●			●				๒๒๕
๕๖	วัดพระราม	●			●				๒๗,๒๒๕
๕๗	วัดจันทร์	●			●				๑๐๐
๕๘	วัดหลังคาขาว	●			●				๑๐๐
๕๙	วัดหลังคาดำ	●			●				๑๐๐
๖๐	วัดสังขปัด	●			●				๑๐๐
๖๑	วัด เกษ	●			●				๒,๔๐๐
๖๒	วิหารพระมงคลบพิตร	●					●		๓,๐๒๕
๖๓	วัดพระศรีสรรเพชญ์	●			●				๔๐,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุณฺหอย	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๖๘	วัดคงคาวิหาร		●			●			-
๖๙	วัดจันทร์		●			●			-
๖๖	วัดนวก		●		●				๑๐๐
๖๗	วัดสองคน		●			●			-
๖๘	วัดไตรตรึงส์		●			●			-
๖๙	วัดโพรง		●			●			-
๗๐	วัดดาวดึงษ์		●			●			-
๗๑	วัดแค		●			●			-
๗๒	วัดใหม่พระยาไชยวิชิตต์		●		●				๒๕
๗๓	ราชวังหลวง	●					●		๒๐๐,๐๐๐
๗๔	วิหารกลบ	●					●		๑,๖๐๐
๗๕	บึงพระราม	●						●	๔๐๐,๐๐๐
๗๖	ถ้ำน้ำประปา	●					●		๔๐๐
๗๗	คุ้มขุนแผน	●					●		๓๐,๐๐๐
	บริเวณที่ ๓								
๘๘	วัดป่าสัก	●			●				๒๐๐
๘๙	วัดส้ม	●			●				๔๐๐
๙๐	วัดบรมพุทธาราม	●			●				๓,๒๐๐
๙๑	วัดสวนหลวงค่างคาว	●			●				๒,๗๐๐
๙๒	วัดสิงหาราม	●			●				๒,๗๐๐
๙๓	วัดปราสาท	●			●				๔๐๐
๙๔	วัดตะพานนาค	●			●				๖๒๕
๙๕	วัดจันทร์		●			●			-
๙๖	วัดป่าพาย		●			●			-
๙๗	วัดรักษ์		●			●			-
๙๘	วัดชนะมาร		●			●			-
๙๙	วัดป่ามอ		●			●			-
๑๐๐	วัดทอง		●		●				๒๕
๑๐๑	วัดป่าฝ้าย		●			●			-
๑๐๒	วัดหีบ		●			●			-
๑๐๓	วัดโคกเดหมา		●			●			-
๑๐๔	วัดโคกเดหมี		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ใช้ทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุบาย	อาคารหลังวัด	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๙๕	วัดโคกยายมี		●			●			-
๙๖	วัดป่าใน		●			●			-
๙๗	วัดจิ้งจอก		●			●			-
๙๘	วัดฉัตรหิน		●			●			-
๙๙	วัดแม่นาง मुख		●		●				๑๐๐
๑๐๐	วัดป่าโรง		●			●			-
๑๐๑	วัดอ่าแม่		●			●			-
๑๐๒	วัดพระงาม		●			●			-
๑๐๓	วัดป่าจาน		●			●			-
๑๐๔	วัดบรมจักรวรรดิ		●			●			-
๑๐๕	ศาลพระกาฬ	●					●		๒๔,๐๐๐
๑๐๖	พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา	●					●		๖๑,๖๐๐
	บริเวณที่ ๔								
๑๐๗	วัดขุนแสน	●			●				๑๐๐
๑๐๘	วัดเปิด	●			●				๑๐๐
๑๐๙	วัดเสนาสนาราม	●		●					๓๒,๐๐๐
๑๑๐	วัดสะพานถ่าน	●			●				๒๕
๑๑๑	วัดโคกม่วง	●			●				๑๐๐
๑๑๒	วัดทอง		●			●			-
๑๑๓	วัดขมิ้น		●			●			-
๑๑๔	วัดเขียน		●		●				๒,๕๐๐
๑๑๕	วัดท่าทราย		●			●			-
๑๑๖	วัดราชประดิษฐาราม		●	●					๑๔,๐๐๐
๑๑๗	วัดหนัง		●			●			-
๑๑๘	วัดกลอง		●			●			-
๑๑๙	วัดเจ้าตา		●			●			-
๑๒๐	วัดสลัก		●			●			-
๑๒๑	วัดลาด		●			●			-
๑๒๒	วัดโคกรัก		●			●			-
๑๒๓	วัดป่ากุ่ม		●			●			-
๑๒๔	วัดกระเจี		●		●				๑๐๐
๑๒๕	วัดสะพานเงิน		●		●				๒๒๕

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดภิกษุ	วัดร้าง	สูญหาย	อาคารโผล่ปลัดดู	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๒๖	วังจันทร์เกษม	●					●		๒๔, ๓๐๐
๑๒๗	บ่อมประดูข้าวเปลือก	●					●		๖๐๐
๑๒๘	เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	●					●		๖๔
๑๒๙	สะพานป่าถ่าน	●					●		๒๔
๑๓๐	เทวสถาน (อยู่บริเวณที่ ๒)	●					●		๑๐๐
๑๓๑	คลองมะขามเรียง		●					●	-
๑๓๒	คลองเสนาสนะ		●					●	-
									..
	บริเวณที่ ๔								
๑๓๓	วัดขุนเมืองใจ	●			●				๓๗, ๕๐๐
๑๓๔	วัดถนนจีน	●			●				๖๔
๑๓๕	วัดร้างคลองในไก่	●			●				๑๐๐
๑๓๖	วัดนอ้านางหงษ์		●			●			-
๑๓๗	วัดจิ้งจก		●			●			-
๑๓๘	วัดท่าจีน		●			●			-
๑๓๙	วัดสามจีน		●			●			-
๑๔๐	วัดเจ๊ก		●			●			-
๑๔๑	วัดจีน		●			●			-
๑๔๒	วัดสิงทราย		●			●			-
๑๔๓	วัดท่าม้า		●		●				๕
๑๔๔	วัดขอแอ		●			●			-
๑๔๕	วัดนางชี		●			●			-
๑๔๖	วัดเสียมราษฎร์		●			●			-
๑๔๗	สะพานชีกุน	●					●		๑๖
๑๔๘	บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์	●					●		๒๔
๑๔๙	สะพานประตูลิ้น	●					●		๑๐๐
	บริเวณที่ ๖								
๑๕๐	วัดลังกา	●			●				๒๒๔
๑๕๑	วัดขวาง		●			●			-
๑๕๒	วัดโรงม้า		●			●			-
๑๕๓	วัดโคกดอกไม้		●			●			-
๑๕๔	วัดป่าโตน		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุณฺหอย	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๕๕	วัดปราสาท		●	●					๕,๖๐๐
๑๕๖	คลองมหาชัย		●					●	-
	บริเวณที่ ๗								
๑๕๗	วัดสุวรรณตาราราม	●		●					๑๙,๒๐๐
๑๕๘	วัดท่าโพ		●			●			-
๑๕๙	วัดท่าจีน (รัตนชัย)		●	●					๑๐,๐๐๐
๑๖๐	วัดโคกขมิ้น		●			●			-
๑๖๑	วัดเฒ่าเข้า		●			●			-
๑๖๒	วัดกระบือ		●			●			-
๑๖๓	วัดโค		●			●			-
๑๖๔	วัดกำแพง		●			●			-
๑๖๕	ประตู่ช่องกุฎี	●						●	๒๕
๑๖๖	ป้อมเพชร	●						●	๖๐๐
	บริเวณที่ ๘								
๑๖๗	วัดชัยวัฒนาราม	●			●				๖๒,๕๐๐
๑๖๘	วัดวรเชษฐ	●			●				๒๒,๕๐๐
๑๖๙	วัดขนอน		●	●					๑๖,๐๐๐
๑๗๐	วัดการ้อง		●			●			-
๑๗๑	วัดท่าการ้อง		●	●					๑๖,๐๐๐
๑๗๒	วัดธรรมาราม		●	●					๓๕,๐๐๐
๑๗๓	วัดกษัตริราช		●	●					๔๘,๐๐๐
๑๗๔	วัดราชพลี		●			●			-
๑๗๕	วัดสนามไชย		●	●					๖,๖๐๐
๑๗๖	วัดกุฎี		●			●			-
๑๗๗	วัดพระงาม		●	●					๓๕,๐๐๐
๑๗๘	วัดราชบัวขาว		●	●					๓๒,๐๐๐
๑๗๙	วัดลอดช่อง		●	●					๕๔,๐๐๐
	บริเวณที่ ๙								
๑๘๐	วัดภูเขาทอง	●		●					๙๖,๐๐๐
๑๘๑	วัดศาลาปูน	●		●					๒๔,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดภิกษุ	วัดร้าง	อุบาย	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๘๒	วัดพนมยงค์		●	●					๒๔,๖๐๐
๑๘๓	วัดโคกพญา		●		●				๒๔,๕๐๐
๑๘๔	วัดช่องลม		●			●			-
๑๘๕	วัดกงจักร		●			●			-
๑๘๖	วัดป่าพล		●			●			-
๑๘๗	วัดพรหมนิวาต (ขุนยวน)		●	●					๑๔,๔๐๐
	บริเวณที่ ๑๐								..
๑๘๘	วัดจวงกรม	●			●				๒,๕๐๐
๑๘๙	วัดหน้าพระเมรุ	●		●					๒๔,๐๐๐
๑๙๐	วัดกุฎีทอง	●		●					๑๐,๘๐๐
๑๙๑	วัดเจ้าย่า	●			●				๑๖,๐๐๐
๑๙๒	วัดตะไกร	●			●				๔๐,๐๐๐
๑๙๓	วัดพญาแมน	●			●				๑๖,๐๐๐
๑๙๔	วัดชะราม	●			●				๑๒,๘๐๐
๑๙๕	วัดสี่เหลี่ยม		●			●			-
๑๙๖	วัดจิว		●			●			-
๑๙๗	วัดคอกไม้		●			●			-
๑๙๘	วัดบัว		●			●			-
๑๙๙	วัดปราสาท		●			●			-
๒๐๐	วัดครุฑ		●	●					๔๐,๐๐๐
๒๐๑	วัดพรหมกัลยาราม		●		●				๖๔
๒๐๒	วัดกลาง		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๐๓	วัดใบล่อ		●		●				๖๔
๒๐๔	วัดศรีโพธิ์		●	●					๔๘,๐๐๐
๒๐๕	วัดกำแพง		●			●			-
๒๐๖	วัดไผ่ล้อม		●			●			-
๒๐๗	วัดโคกพระยา		●		●				๑๐๐
๒๐๘	วัดเชิงท่า		●	●					๒๔,๐๐๐
๒๐๙	วัดห้วยหวาส		●		●				๑๔,๐๐๐
๒๑๐	วัดใหม่		●		●				๑๐๐
๒๑๑	วัดโพธิ์		●		●				๑๐,๐๐๐
๒๑๒	วัดป่าแดง		●		●				๒๔,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	สูญหาย	อาคาร, วัสดุ, วัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๑๓	วัดขวิด		●		●				๒๒๕
๒๑๔	วัดร้าง		●		●				๕๐๐
๒๑๕	วัดเสลียง		●		●				๑๐๐
๒๑๖	วัดนมด้วน		●		●				๖๔
๒๑๗	กิลาระดับน้ำ	●					●		๑๖
	บริเวณที่ ๑๑								
๒๑๘	วัดแค	●			●				
๒๑๙	วัดร้าง		●			●			-
๒๒๐	วัดพร้าว		●			●			-
๒๒๑	วัดแม่น้ำปลื้ม		●	●					๕๘,๐๐๐
๒๒๒	วัดท่าโพลง		●			●			-
๒๒๓	วัดราง		●			●			-
๒๒๔	วัดกาหลิบ		●		●				๘๐๐
๒๒๕	วัดวิหารทอง		●		●				๖๐๐
๒๒๖	วัดอินทาราม		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๒๗	วัดโรงฆ้อง		●	●					๒๔,๐๐๐
	บริเวณที่ ๑๒								
๒๒๘	วัดสามวิหาร	●			●				๒๔,๐๐๐
๒๒๙	วัดบรมวงศัศวรารามวรวิหาร	●		●					๔๖,๕๐๐
๒๓๐	วัดเจดีย์แดง		●	●					๒๔,๐๐๐
๒๓๑	วัดสี่พัน		●				●		-
๒๓๒	วัดภูมิสูง		●			●			๕๐๐
๒๓๓	วัดมหาโลก		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๔	เพนียดคลองช้าง	●					●		๘,๐๐๐
	บริเวณที่ ๑๓								
๒๓๕	วัดตองปู		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๖	วัดช่องลม		●		●				๓๐
๒๓๗	วัดมณฑป		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๘	วัดแค		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๙	วัดสี่จำปา		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	สูญหาย	อาคารเดิมวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๔๐	วัดข้าวสารคำ		●			●			-
๒๔๑	วัดบุญ		●			●			-
๒๔๒	วัดอินทาวาส		●			●			-
๒๔๓	วัดสะพานเกลือ		●		●				๒๕
	บริเวณที่ ๑๔								
๒๔๔	วัดป่าโค		●	●					๖๗, ๒๐๐
๒๔๕	วัดโคก		●			●			-
๒๔๖	วัดวิหารขาว		●			●			-
๒๔๗	วัดนางคำ		●			●			-
๒๔๘	วัดกะโจม		●			●			-
๒๔๙	วัดนางชีร้าง		●			●			-
๒๕๐	วัดยม (ธรรมนิยม)		●	●					๑๒, ๘๐๐
๒๕๑	วัดจันทร์		●			●			-
	บริเวณที่ ๑๕								
๒๕๒	วัดอโยธยา	●		●					๒๒, ๔๐๐
๒๕๓	วัดกุฎีดาว	●			●				๔๒, ๐๐๐
๒๕๔	วัดมเหยงค์	●			●				๒๐, ๐๐๐
๒๕๕	วัดช้าง	●			●				๑๐, ๐๐๐
๒๕๖	วัดสมณโกฏิ	●		●					๑๙, ๖๐๐
๒๕๗	วัดดุสิตาราม		●	●					๓๒, ๐๐๐
๒๕๘	วัดโบสถ์ราชเดชะ		●	●					๒๔, ๐๐๐
๒๕๙	วัดสิงหนารายณ์		●		●				๒๕
๒๖๐	วัดชีหมู่		●			●			-
๒๖๑	วัดประดู่ทรงธรรม		●	●					๙, ๖๐๐
๒๖๒	วัดจักรวรรดิ (เจ้ามอญ)		●		●				๔๐๐
๒๖๓	วัดลีกาสมุด		●		●				๖๔
๒๖๔	วัดร้าง		●			●			-
๒๖๕	วัดช้าง		●			●			-
๒๖๖	วัดขุนดิน		●			●			-
๒๖๗	วัดกีก		●			●			-
๒๖๘	วัดประกอก		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุบาย	อาคารโผล่ปลัด	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๖๙	วัดหีบ		●			●			-
๒๗๐	วัดโคกมะเกลือ		●		●				๘๐๐
๒๗๑	วัดท่าทราย		●		●				๑๐๐
๒๗๒	วัดนางคำ		●		●				๘๐๐
๒๗๓	วัดพระญาติการาม		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๗๔	วังเจ้าฟ้ารัศมี	●					●		๑,๘๐๐
	บริเวณที่ ๑๖								-
๒๗๕	วัดใหญ่ชัยมงคล	●		●					๕๐,๐๐๐
๒๗๖	วัดสามปลื้ม	●			●				๑๐๐
๒๗๗	วัดจุมพณี		●			●			-
๒๗๘	วัดภูมิทักษ์		●		●				๒๕
๒๗๙	วัดสี่เหลี่ยม		●			●			-
๒๘๐	วัดดุสิต		●			●			-
๒๘๑	วัดเรไร		●			●			-
๒๘๒	วัดยักษ		●		●				๒๕
๒๘๓	วัดสะพานเรือ		●			●			-
๒๘๔	วัดขนุน		●			●			-
๒๘๕	วัดขนาน		●			●			-
๒๘๖	วัดเจติยสามองค์		●		●				๒๕
๒๘๗	วัดโพธิ์เผือก		●		●				๕,๐๐๐
๒๘๘	วัดไฟไหม้		●		●				๑๒,๐๐๐
๒๘๙	วัดมะกล่ำ		●		●				๒๐๐
๒๙๐	วัดโบสถ์แดง		●		●				๕,๐๐๐
๒๙๑	วัดกระโถก		●			●			-
๒๙๒	วัดพระนอน		●		●				๒,๕๐๐
๒๙๓	วัดชุมพล		●		●				๒,๕๐๐
๒๙๔	วัดเกาะแก้ว		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๙๕	วัดปราสาท		●			●			-
	บริเวณที่ ๑๗								-
๒๙๖	วัดพิชัยสงคราม		●	●					๑๕,๐๐๐
๒๙๗	วัดโพธาราม		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	คูหา	อาคาร, ใหลบวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๙๘	วัดกล้วย		●	●					๑๕,๐๐๐
	บริเวณที่ ๑๘								
๒๙๙	วัดพนัญเชิง	●		●					๕๒,๕๐๐
๓๐๐	วัดรือ		●			●			-
๓๐๑	วัดโคก		●			●			-
๓๐๒	วัดมณฑป		●			●			-
๓๐๓	วัดขอม		●		●				๒,๕๐๐
๓๐๔	บ้านฮอลันดา	●					●		๑๖,๐๐๐
๓๐๕	บ้านอังกฤษ		●			●	●		-
	บริเวณที่ ๑๙								
๓๐๖	วัดปากน้ำ		●			●			-
๓๐๗	วัดทรงกฤษ		●	●					๓๒,๐๐๐
๓๐๘	บ้านญี่ปุ่น		●				●		๒๔,๐๐๐
๓๐๙	วัดพุทธไสสวรรคย์	●		●					๔๙,๐๐๐
๓๑๐	วัดนางกุย	●		●					๑๕,๐๐๐
๓๑๑	วัดท่าหนัก		●			●			-
๓๑๒	วัดกะเตือ		●			●			-
๓๑๓	วัดท่าราบ		●			●			-
๓๑๔	วัดทอง		●			●			-
๓๑๕	วัดสระสี่เหลี่ยม		●			●			-
๓๑๖	วัดโคกสูง		●			●			-
๓๑๗	วัดวิหารเขียน		●			●			-
๓๑๘	วัดท่าหอย		●			●			-
๓๑๙	วัดตะเว็ด		●			●			-
๓๒๐	วัดไผ่ล้อม เล็ก		●		●				๑,๖๐๐
๓๒๑	วัดตะบะ		●			●			-
๓๒๒	วัดนาค		●			●			-
๓๒๓	วัดแก้วฟ้า		●		●				๙๐๐
๓๒๔	วัดพญาาง		●		●				๒,๕๐๐
๓๒๕	วัดพญาพาน		●			●			-
๓๒๖	วัดชีธรรม		●	●					๑๙,๒๐๐

หมายเหตุ รายละเอียดบางประเภท

อาคารโบราณวัตถุที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ๒๑ แห่ง ได้แก่ พระราชวัง ๓ แห่ง วิหาร ๒ แห่ง บ้าน ๓ แห่ง สะพาน ๓ แห่ง ป้อม ๒ แห่ง และศาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทวสถาน ประดู ศิลาระดับน้ำ พระเนียดคล้องช้าง ถังน้ำประปา ประเภทละ ๑ แห่ง

อื่น ๆ ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว คือ บึงพระราม

อาคาร,โบราณวัตถุที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน ๓ แห่ง ได้แก่ บ้าน ๓ แห่ง

อื่น ๆ ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ๔ แห่ง ได้แก่ คลองท่อ คลองมะขามเรียง

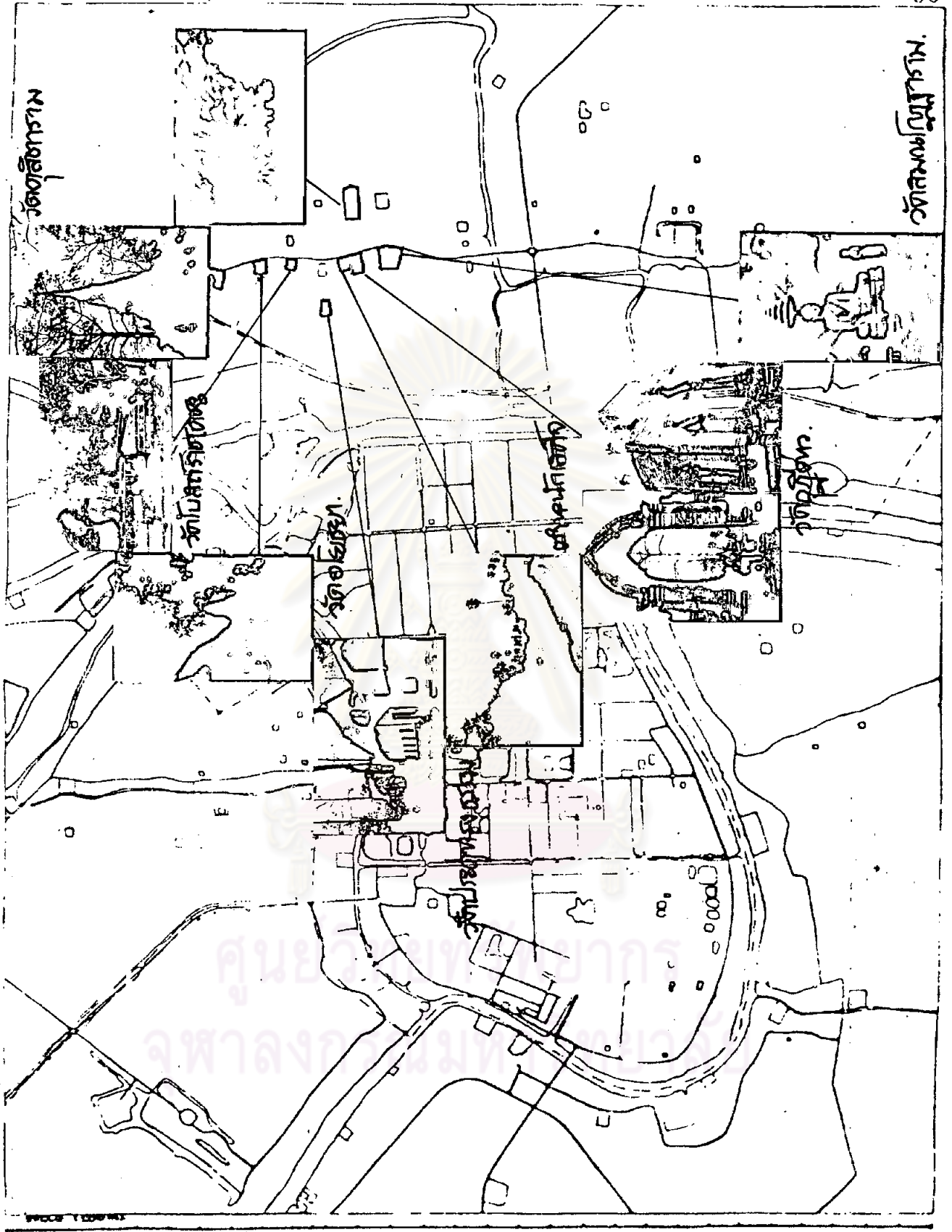
คลองมหาชัย คลองเสนาสนะ

๔.๒ ขนาดของบริเวณโบราณสถาน ถือเอาพื้นที่ในทางราบเป็นตัวกำหนด (ดูตารางที่ ๔.๑ ประกอบ) แบ่งขนาดของบริเวณโบราณสถานได้ ๗ กลุ่ม ดังนี้คือ (ดูแผนที่ที่ ๔.๕ ประกอบ)

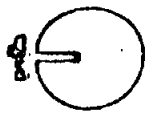
ตารางที่ ๔.๒ แสดงกลุ่มของบริเวณโบราณสถานแบ่งตามพื้นที่

กลุ่มที่	พื้นที่บริเวณโบราณสถาน	จำนวน (แห่ง)	%
๑	๐ - ๑๐๐ ตรม.	๔๒	๒๒.๓๔
๒	๑๐๑ ตรม.- ๑.๐ ไร่	๓๔	๑๘.๐๔
๓	๑.๐๑ ไร่ - ๕.๐ ไร่	๒๔	๑๕.๕๒
๔	๕.๐๑ ไร่ -๑๐.๐ ไร่	๓๔	๑๘.๐๔
๕	๑๐.๐๑ ไร่ -๓๐.๐ ไร่	๔๐	๒๑.๒๗
๖	๓๐.๐๑ ไร่ -๔๕.๐ ไร่	๖	๓.๑๔
๗.	๕๕ ไร่ ขึ้นไป	๓	๑.๖๐
	รวม	๑๘๘	๑๐๐

ที่มา : ตารางที่ ๔.๑

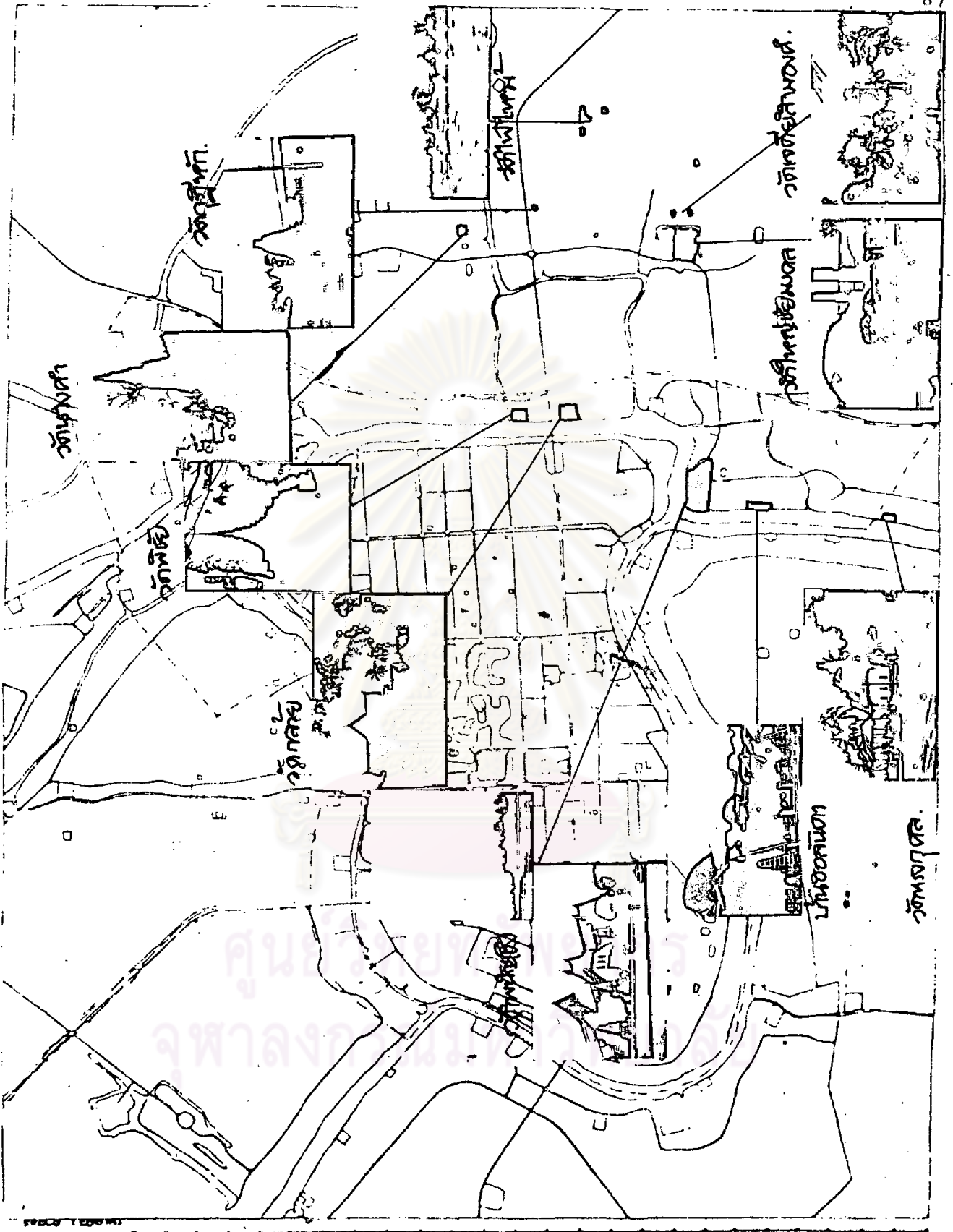
ภาพ โบราณสถานบริเวณอโยธยา ตอนเหนือ

ที่มา

การขุดค้นบริเวณโบราณสถานเมืองโบราณพระนครสมัยกรุงศรีอยุธยา : กรมศิลปากร

โบราณคดี ๒๕๖๖ หน้า ๘๖

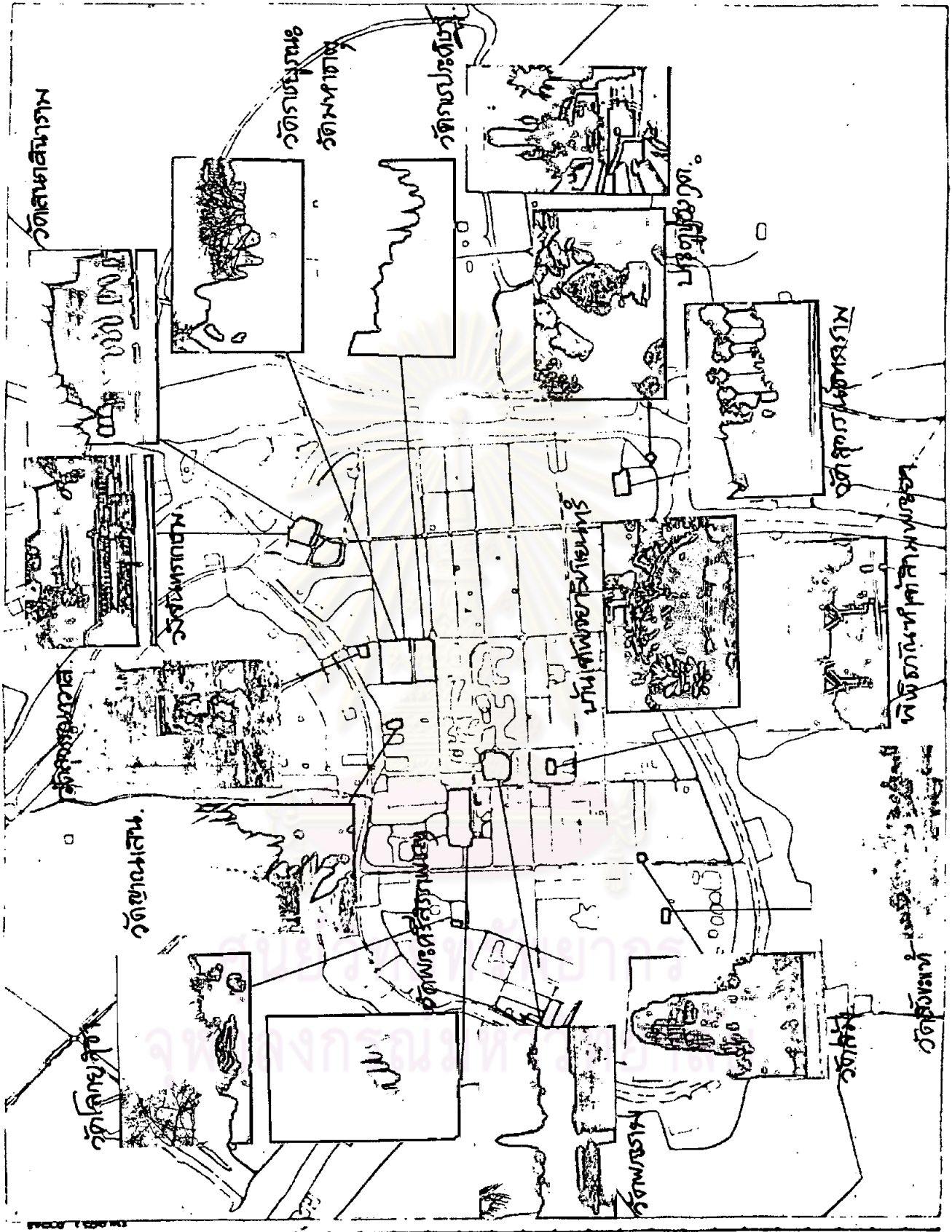
ภาพโบราณสถาน บริเวณอโศยาคอนโด

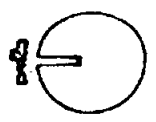
ที่มา

การศึกษานิวเคลียร์โบราณสถานบริเวณอโศยาคอนโด กรุงเทพมหานคร : เพชรบูรณ์ ๒๕๖๓

โดย นาย สุวิทย์ คุ้มวงศ์

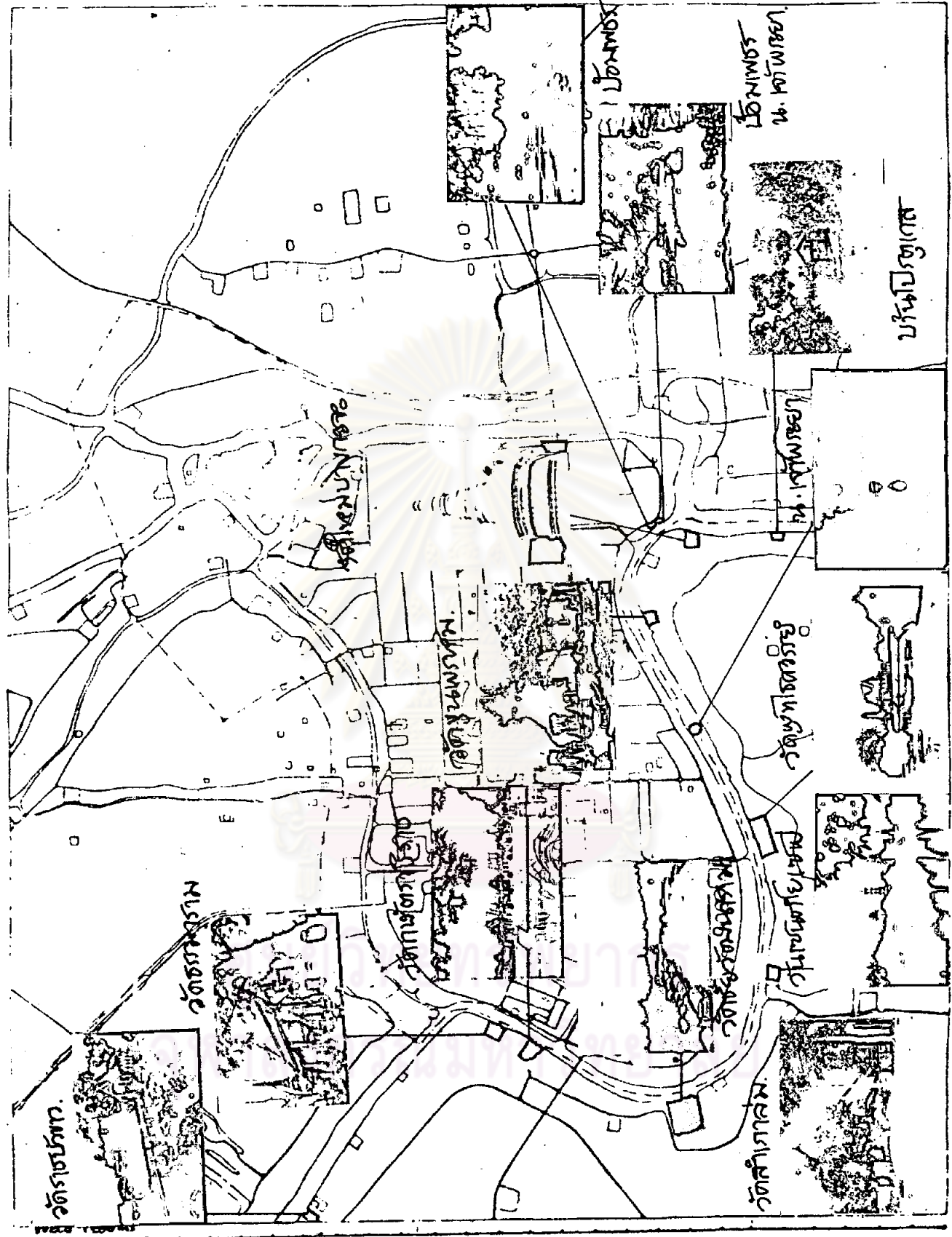
ภาพโบราณสถานในเกาะเมือง

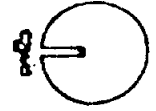
ที่มา

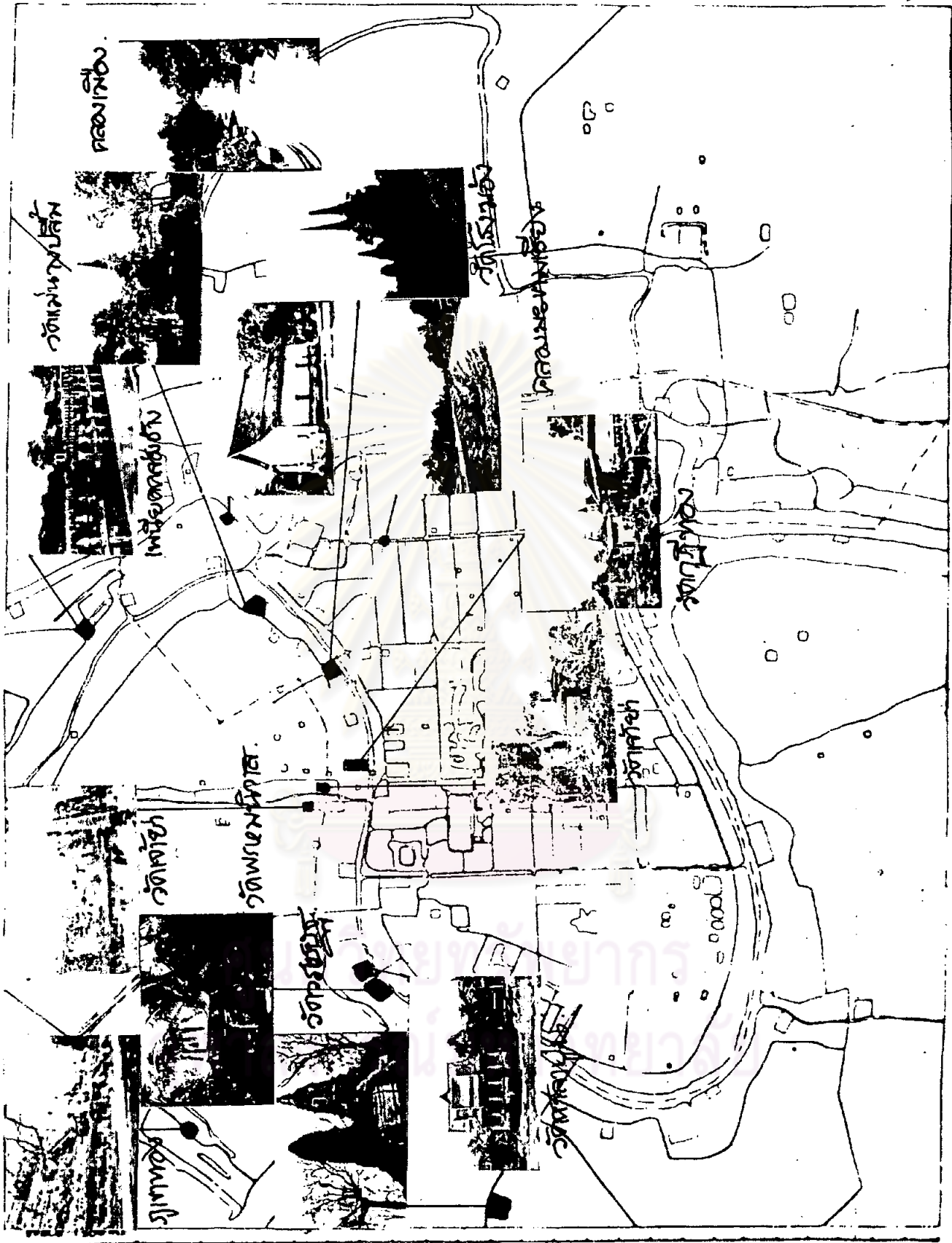
การศึกษานี้ใช้โบราณสถานเดิมบริเวณพระบรมมหาราชวังและวัดสุทัศน์ดาราม กรุงเทพมหานคร

โดย นายสุวิทย์ สุขุม

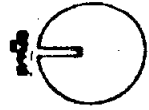

ภาพโบราณสถาน ตามลำน้ำ

ภาพโบราณสถาน บริเวณคลองเมือง คลองสระบัว

๔.๓ การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถาน

ในเขตพื้นที่ศึกษา ๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร มีโบราณสถานทั้งหมด ๓๔๔ แห่ง กระจายอยู่ทั่วบริเวณ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะยืนอยู่จุดไหนในตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาจะต้องมองเห็นโบราณสถาน และในบริเวณมีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานสูงมาก ซึ่งการกระจุกตัวนั้นบ่งว่ามีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาเมืองมาก แบ่งการกระจายตัวตามประเภทโบราณสถาน ดังนี้

ก. การกระจายตัวของโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว (ดูแผนที่ที่ ๔.๒ ประกอบ) โบราณสถานประเภทนี้มีจำนวน ๕๑ แห่ง เป็นโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณเกาะเมือง ๒๒ แห่ง นอกเกาะเมือง ๒๙ แห่ง ในบริเวณเกาะเมืองพบว่าโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ โดยมีการเกาะกลุ่มเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณบึงพระราม มีโบราณสถานที่สำคัญเกาะกลุ่มกันอยู่มากมาย อาทิเช่น พระราชวังหลวง วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม คู่มุขแผน ฯลฯ เป็นต้น บริเวณนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของเมือง เป็นศูนย์กลางของโบราณสถานซึ่งเป็นเอก ของเมือง

กลุ่มที่ ๒ บริเวณตอนใต้ของอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นโบราณสถานที่เกาะกลุ่มอยู่ในบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และตอนใต้ของวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา โบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดส้ม วัดสังขทา วัดสังขแท้ วัดบรมพุทธาราม วัดสวนหลวงค้างคาว วัดสิงหาราม เป็นต้น

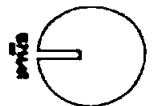
ส่วนบริเวณนอกเกาะเมือง มีโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วเกาะกลุ่ม คือ

บริเวณอโยธยาดอนเหนือ เป็นบริเวณที่มีโบราณสถานที่สำคัญ ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เฉพาะที่เป็นโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วมีอยู่ ๖ แห่ง ได้แก่ วัดสมณโกฏี วัดกุฎีดาว วัดอโยธยา วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง

โบราณสถานอื่น ๆ ส่วนใหญ่มีการกระจายตัวไปตามลำน้ำ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และคลองสระบัว แต่มีจำนวนน้อย

การกระจายตัวของโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว

ที่มา บัญชีโบราณสถาน สังก์โบราณสถาน และ ลำรจภาคลนาม

● ตำแหน่งโบราณสถาน

การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการขุดค้นทางโบราณคดี : เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช

โดย นาย สุวัฒน์ สุขวงษ์

ข. การกระจายตัวของโบราณสถานประเภทวัดที่มีภิกษุ (ดูแผนที่ที่ ๔.๓ ประกอบ)

วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษามีจำนวน ๕๗ วัด โดยแบ่งเป็นวัดที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ๑๗ วัด ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ๔๐ วัด จากแผนที่จะพบว่า วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษา จะมีการกระจายตัวไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ ดังนี้

ข.๑ คลองเมืองและคลองสระบัว บริเวณนี้มีวัดเกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่น ตั้งอยู่เรียงรายไปตามริมลำคลอง อาทิเช่น วัดพรหมนิवास วัดศาลาปูน วัดพนมยงค์ วัดเชิงท่า วัดกุฎีทอง วัดโรงฆ้อง วัดหน้าพระเมรุ วัดสามวิหาร เป็นต้น

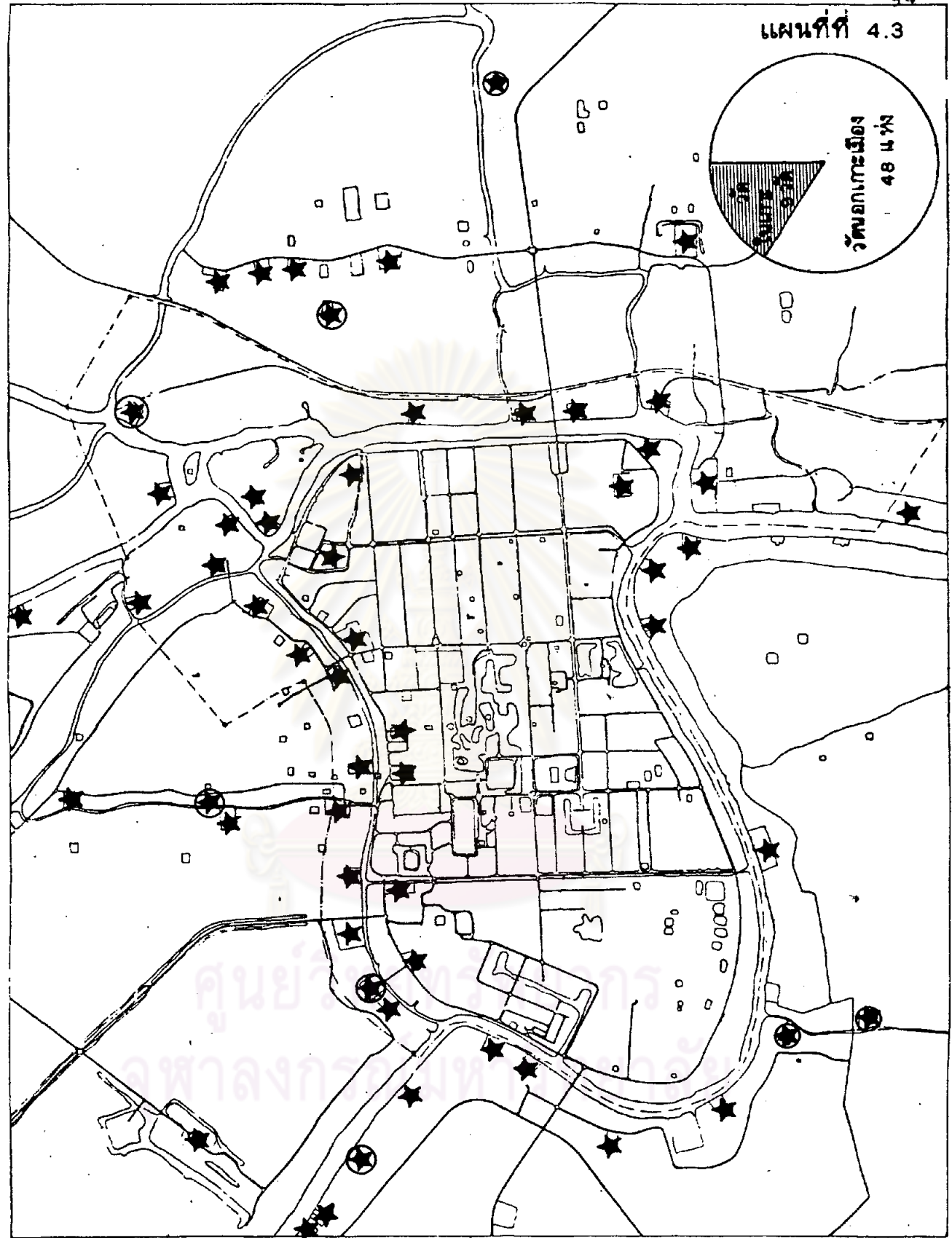
ข.๒ แม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดเรียงรายกันอยู่ ได้แก่ วัดชัยวัฒนาราม วัดเชนด็โยเซฟ วัดพุทธโสธรวรย์ วัดขุนพรหม วัดนางกุย วัดใหม่บางกะจะ วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดท่าการ้อง เป็นต้น

ข.๓ แม่น้ำป่าสัก วัดที่อยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ได้แก่ วัดป่าโค วัดธรรมนิยม วัดพิชัยสงคราม วัดกล้วย วัดเกาะแก้ว วัดพนัญเชิง และวัดทรงกุตล

ข.๔ กลุ่มที่ไม่ได้เรียงรายตามลำน้ำ ได้แก่ กลุ่มวัดบริเวณอโยธยาตอนเหนือ จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดดุสิตาราม วัดอโยธยา วัดโบสถ์ราชเดชะ วัดประดู่ทรงธรรม วัดสมนโกฏิ

สรุป วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับแม่น้ำสายต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ในการวางแผนพัฒนาโบราณสถานจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์นี้เป็นสำคัญ และเป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ วัดที่มีภิกษุส่วนใหญ่จะอยู่นอกเกาะเมือง โดยเป็นวัดที่อยู่ภายในเกาะเมืองเพียง ๕ วัด จากจำนวนทั้งหมด ๕๗ วัด

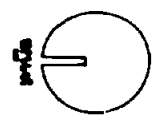
ค. การกระจายตัวของโบราณสถานที่ยุทหาย จากการสำรวจภาคสนามปรากฏว่ามีโบราณสถานที่ยุทหายอยู่เป็นจำนวนถึง ๑๕๒ แห่ง คิดเป็น ๔๔.๑๔ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่สูงมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการที่โบราณสถานสูญหายไป จากแผนที่ที่ ๔.๔ สามารถแบ่งกลุ่มของโบราณสถานที่ยุทหายได้ ๗ กลุ่ม ดังนี้

การกระจายตัวของวัดที่มีภิกษุ

★ ตำแหน่งวัดที่มีภิกษุ

★ (ในวงกลม) วัดที่มีโรงเรียนอยู่ภายในเขตวัด

ที่มา จากการสำรวจ

การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาและพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

ไดอานา สุวัฒน์ สุวรรณ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโรงงานสุราขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต เฉพาะบริเวณ โรงงานสุราได้ทำให้โบราณสถานสูญหาย ได้แก่ วัดโคกนาง วัดจอมทอง วัดน้อย วัดสพสวรรค์ และบริเวณใกล้เคียงมีวัดที่สูญหาย คือ วัดสิงห์ และวัดโคก

กลุ่มที่ ๒ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณนี้ปัจจุบันเป็น บริเวณบ้านพักอาศัย และบริเวณที่ถูกปล่อยปละละเลยเป็นป่าต้นไม้ขนาดย่อม วัดที่สูญหายในแถบ นี้ ได้แก่ วัดป่าทราย วัดสาทศิชน วัดป่าสะท้อน วัดพระงาม วัดเกาะ วัดตึกนางรำ และ วัดโชน

กลุ่มที่ ๓ บริเวณศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่มีโบราณสถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างเช่น

บริเวณศาลากลางจังหวัด เดิมเป็นที่ตั้งของวัดป่าทราย วัดป่ามอ และวัดบรมจักรวรรดิ

บริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา เดิมมีวัดโคกขมิ้น วัดขุนพรหม วัดเก่า

วัดปรีาย และวัดป่าพิศ

บริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ในบริเวณนี้มีวัดที่สูญหาย ได้แก่ วัดพระงาม วัด อ่าแม วัดป่าจาน

บริเวณชุมชนแออัดติดกับโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดหีบ วัดโคกเคยมี วัดโคกเคยมา และวัดโคกยายมี

กลุ่มที่ ๔ บริเวณถนนโรจนะตอนเกาะเมือง โบราณสถานที่สูญหายส่วนใหญ่เนื่อง จากการบุกรุกทำลายของบริเวณบ้านพักอาศัย และอาคารพาณิชย์เชิงสะพานปรีดี ตัวอย่างเช่น วัดท่าจีน วัดสามจีน วัดน้อยนางหงษ์ วัดจิ้งจก วัดขอแอ วัดเสียมราชฐร์ วัดนางชี วัดกระปือ วัดโคก วัดเผาแท้ และวัดโคกขมิ้น

กลุ่มที่ ๕ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม โดยเฉพาะเส้นทางจากวงเวียน เจดีย์วัดสามปลื้มไปวัดใหญ่ชัยมงคล มีวัดสูญหายคือ วัดดุสิต วัดเรไร วัดสะพานเชือก วัดขุนน วัดขนาน และวัดสี่เหลี่ยม วัดจุฬามณี โบราณสถานกลุ่มนี้สูญหายเนื่องจากการที่เส้นทางคมนาคมตัดผ่านและเป็นบริเวณบ้านพักอาศัย

กลุ่มที่ ๖ บริเวณตำบลลำเภอล้อม บริเวณนี้เป็นอีกบริเวณหนึ่งที่โบราณสถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก สาเหตุก็คือเนื่องจากบริเวณนี้อยู่ไกลจากชุมชน แต่อยู่ใกล้กับแม่น้ำ จึงถูกพวกขโมยลักลอบขุดค้นโบราณสถานจนพังทลายสูญหายไป รวมทั้งการลักลอบขโมยของโบราณสถานไปทำการก่อสร้างอาคารเพราะเป็นอิฐที่มีความคงทนแข็งแรง โบราณสถานเหล่านี้ ได้แก่ วัดกะเตือ วัดท่าราบ วัดทอง วัดโคกสูง วัดวิหารเขียน วัดท่าหอย วัดไผ่ล้อมเล็ก วัดตะบะ วัดนาค วัดท่าสัก วัดยี่คำ วัดโคกแรง วัดกุฎี วัดน้อย และวัดแม่นางโอบ ในปัจจุบันบริเวณวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นทุ่งนา บ้านพักอาศัย และป่า

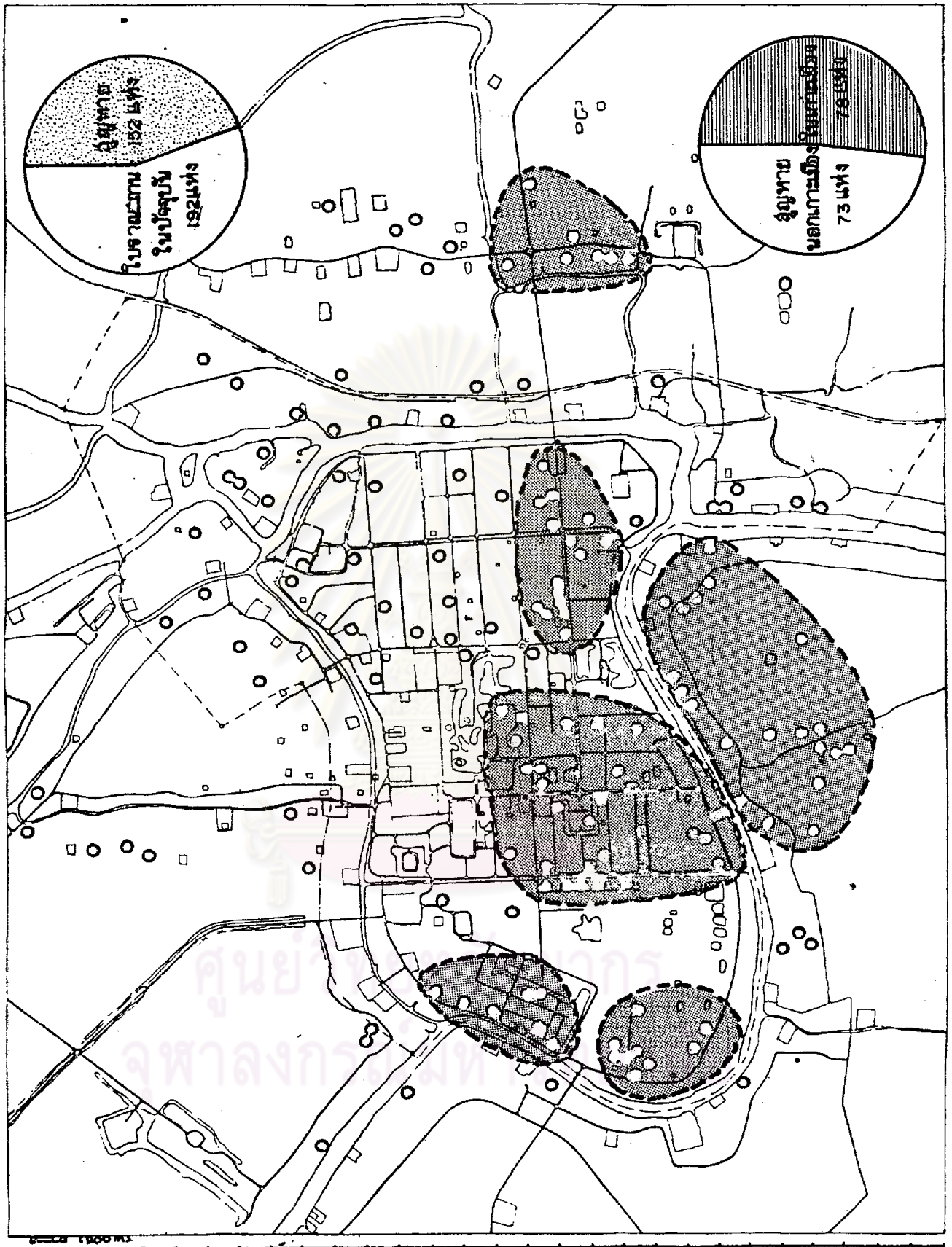
กลุ่มที่ ๗ กลุ่มนี้ ได้แก่ โบราณสถานสูญหายที่กระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะบริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางธุรกิจของเมืองจะมีโบราณสถานสูญหายมาก ได้แก่ วัดขมื่น วัดทอง วัดหนึ่ง วัดกลอง วัดสีจำปา วัดข้าวสารดำ วัดงู และวัดบัว วัดดอกไม้ วัดพระราม วัดปราสาท ในบริเวณคลองสระบัว

ทั้ง ๗ กลุ่ม จำนวน ๑๕๒ แห่งนี้ ในปัจจุบันเป็นการใช้ที่ดินต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้คือ

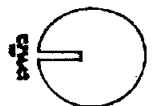
เป็นที่พักอาศัย	๔๔	แห่ง	หรือ	๓๒.๒๔ %
ป่า นา สวน	๔๕	"	"	๒๙.๖๐ %
ที่สาธารณะ ถนน	๒๐	"	"	๑๓.๑๖ %
สถานที่ราชการ	๑๔	"	"	๑๒.๕๐ %
อุตสาหกรรม	๔	"	"	๔.๕๒ %
พาณิชย์กรรม	๗	"	"	๔.๖๑ %
รวมกับวัดอื่น	๓	"	"	๑.๙๗ %

พบว่า สาเหตุใหญ่ของการใช้ที่ดินที่ทำให้โบราณสถานสูญหาย คือ ที่พักอาศัย ป่านา สวนและที่สาธารณะรวมถึงการติดถนน และสถานที่ราชการ เป็นส่วนใหญ่

น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง), ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยู่ธยา. โรงพิมพ์ศิวนคร
พระนคร, ๒๕๑๐.

แสดง การกระจายตัวของโบราณสถานที่สำคัญ

ที่มา สังโบราณสถาน และ จากการศึกษา

○ ตำแหน่งโบราณสถาน

การศึกษานิวเคลียร์โบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครสุโขทัย

โดย นาย สุวิมล สุขวงศ์

สรุป จากการกระจายตัวของโบราณสถานที่ยุทหายที่กล่าวมาทั้งหมด วิเคราะห์สาเหตุสำคัญที่ทำให้โบราณสถานสูญหายได้ดังนี้ คือ

๑. การเติบโตของเมืองมีผลทำให้โบราณสถานสูญหาย เนื่องจากโบราณสถานจะมีการผุพังบ้างตามกาลเวลา ประกอบกับการเติบโตของเมืองจากการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ไม่กระทำให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน มีการรุกล้ำตลอดจนทำลายโบราณสถาน นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น สังเกตจากจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๓๔๔ แห่ง เป็นโบราณสถานในเกาะเมือง ๑๖๖ แห่ง โบราณสถานนอกเกาะเมือง ๑๗๘ แห่ง ซึ่งมากกว่าโบราณสถานในเมือง ๑๒ แห่ง แต่จากจำนวนโบราณสถานที่ยุทหายทั้งหมด ๑๕๑ แห่งนั้น เป็นโบราณสถานที่อยู่ในเกาะเมือง ๗๔ แห่ง และที่เหลือ ๗๗ แห่ง เป็นโบราณสถานนอกเกาะเมือง ซึ่งจำนวนหนึ่งก็สูญหายเพราะสาเหตุของการตัดสร้างทางรถยนต์และการขยายตัวของบ้านพักอาศัยซึ่งขยายตัวอยู่นอกเกาะเมือง

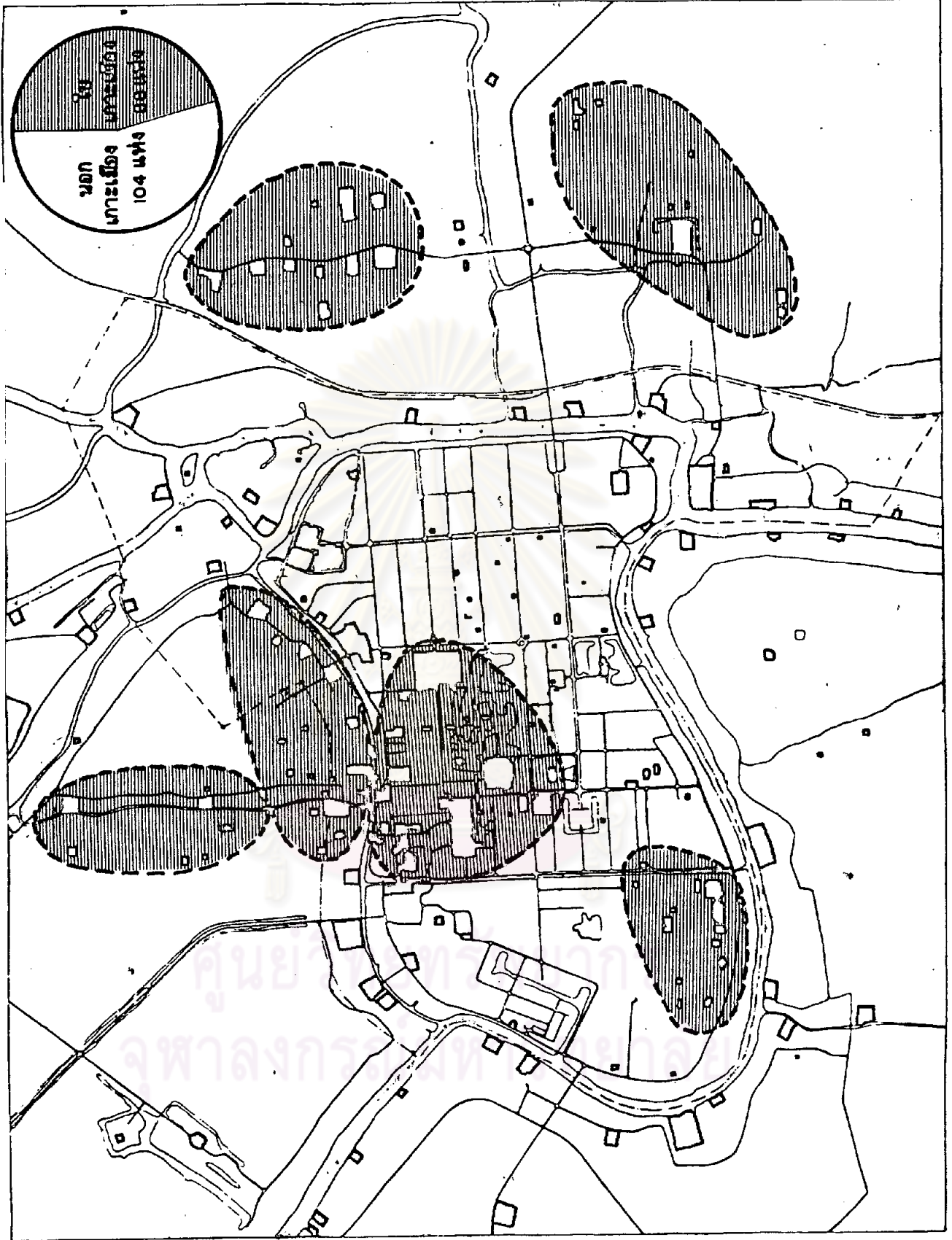
๒. ในบริเวณนอกเกาะเมือง สาเหตุที่ทำให้โบราณสถานสูญหาย คือ การลักลอบขุดค้นทำลายโบราณสถาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่อยู่ไกลจากชุมชนไกลจากสายตาผู้คน และไม่มีผู้ดูแลรักษา

๓. การกระจายตัวของโบราณสถานทั้งหมดในปัจจุบัน โบราณสถานในพื้นที่ศึกษาในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด ๑๕๒ แห่ง มีการกระจายตัวและการเกาะกลุ่มดังนี้ (ดูแผนที่ที่ ๔.๕ ประกอบ)

กลุ่มที่ ๑ โบราณสถานในเกาะเมือง มีจำนวน ๔๔ แห่ง แบ่งย่อยได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

- กลุ่มโบราณสถานบริเวณบึงพระราม เป็นโบราณสถานสำคัญที่สุดของเมือง ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนา และขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ได้แก่ พระราชวังหลวง วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ ฯลฯ เป็นต้น

- กลุ่มโบราณสถานบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง อยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดสังขทา วัดสังขแท้ วัดวังไชย วัดอุโบสถ ฯลฯ เป็นต้น

การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถานในปัจจุบัน

ที่มา ผังโบราณสถาน กองโบราณคดี และ จากการสำรวจภาคสนาม

□ บริเวณโบราณสถาน

การศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครปฐม

โดย นาย สุวิมล คุ้มวงศ์

- โบราณสถานที่เหลืออยู่ใน ๒ บริเวณ คือ บริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรม ได้แก่ พระราชวังจันทร์เกษม วัดเสนาสนาราม วัดปราสาท วัดขุนแสน เป็นต้น และบริเวณบ้านสวนซึ่งเป็นย่านพักอาศัย ได้แก่ วัดเบ็ด วัดโคกม่วง วัดขุนเมืองใจ วัดถนนจีน วัดลังกา

กลุ่มที่ ๒ บริเวณอโยธยาตอนเหนือ เป็นบริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถาน จำนวน ๑๕ แห่ง เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดมเหยงค์ วัดสมณโกฏิ เป็นต้น บริเวณนี้เป็นบริเวณที่สมควรได้รับการศึกษาเป็นการเร่งด่วน เพราะเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญมาก บริเวณโบราณสถานยังไม่ได้รับการบูรณะหรือดูแลรักษา ประกอบกับในอนาคตมีแนวโน้มว่าเมืองจะขยายตัวมาในแถบนี้

กลุ่มที่ ๓ บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณนี้มีความสำคัญและสถานการณ์เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒ บริเวณนี้มีโบราณสถานอีกมากที่ยังไม่ทราบชื่อ^๑ ความเป็นมามีโบราณสถานที่ทราบชื่อประมาณ ๑๐ แห่ง เช่น วัดใหญ่ชัยมงคล วัดสามปลื้ม วัดไฟไหม้ เป็นต้น ในปัจจุบันเมืองกำลังขยายตัวมาในบริเวณนี้มากที่สุด เริ่มมีบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงเลื่อยไม้ ตลอดจนอาคารอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก สมควรที่จะมีการดำเนินการป้องกันสมบัติของชาติไว้อย่างเร่งด่วน

กลุ่มที่ ๔ บริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว หรือบริเวณทุ่งแก้ว เป็นบริเวณที่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่นมาก ทั้งที่เป็นวัดมีภิกษุและวัดร้าง มีจำนวนประมาณ ๓๐ แห่ง โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดเจ้าย่า วัดแม่นางปลื้ม วัดโรงฆ้อง วัดตะไกร วัดกุฎีทอง เป็นต้น บริเวณนี้เป็นอีกบริเวณหนึ่งที่เมืองขยายตัวมา การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัย โบราณสถานส่วนใหญ่ยังถูกปล่อยปละละเลย สมควรมีการวางแผนพัฒนาโบราณสถานให้มีความสัมพันธ์กับบริเวณที่พักอาศัย

กลุ่มที่ ๕ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของบริเวณเกาะเมือง เป็นโบราณสถานอยู่

๑. น. ๗ ปากน้ำ, (นามแฝง), ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. โรงพิมพ์คิวพร,

ในบริเวณเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ๔ กลุ่มนี้ เป็นโบราณสถานประเภทวัดร้าง มีจำนวนประมาณ ๑๔ แห่ง ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดอุโบสถ วัดเจดีย์ใหญ่ วัดสังข์แท้ วัดสังข์ทาบ ฯลฯ เป็นต้น บริเวณถูกปล่อยให้รกร้าง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมบริเวณโบราณสถาน รวมทั้งมีการรื้อถอนบริเวณโบราณสถานจากวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา และบ้านเรือนประชาชน รวมทั้งอยู่ใกล้กับโรงงานสุรา

กลุ่มที่ ๖ เป็นโบราณสถานที่กระจายตัวอยู่ทั่ว ๆ ไป ตามชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายตัวไปตามลำน้ำต่าง ๆ ตลอดจนถึงนาและป่า โบราณสถานสำคัญ ๆ ที่กระจายอยู่ตามลำน้ำ ได้แก่ วัดพุทธไสสวรรคย์ วัดชัยวัฒนาราม วัดเขนต์โยเซฟ วัดกษัตราธิราช วัดพนัญเชิง บ้านโปรตุเกส บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น

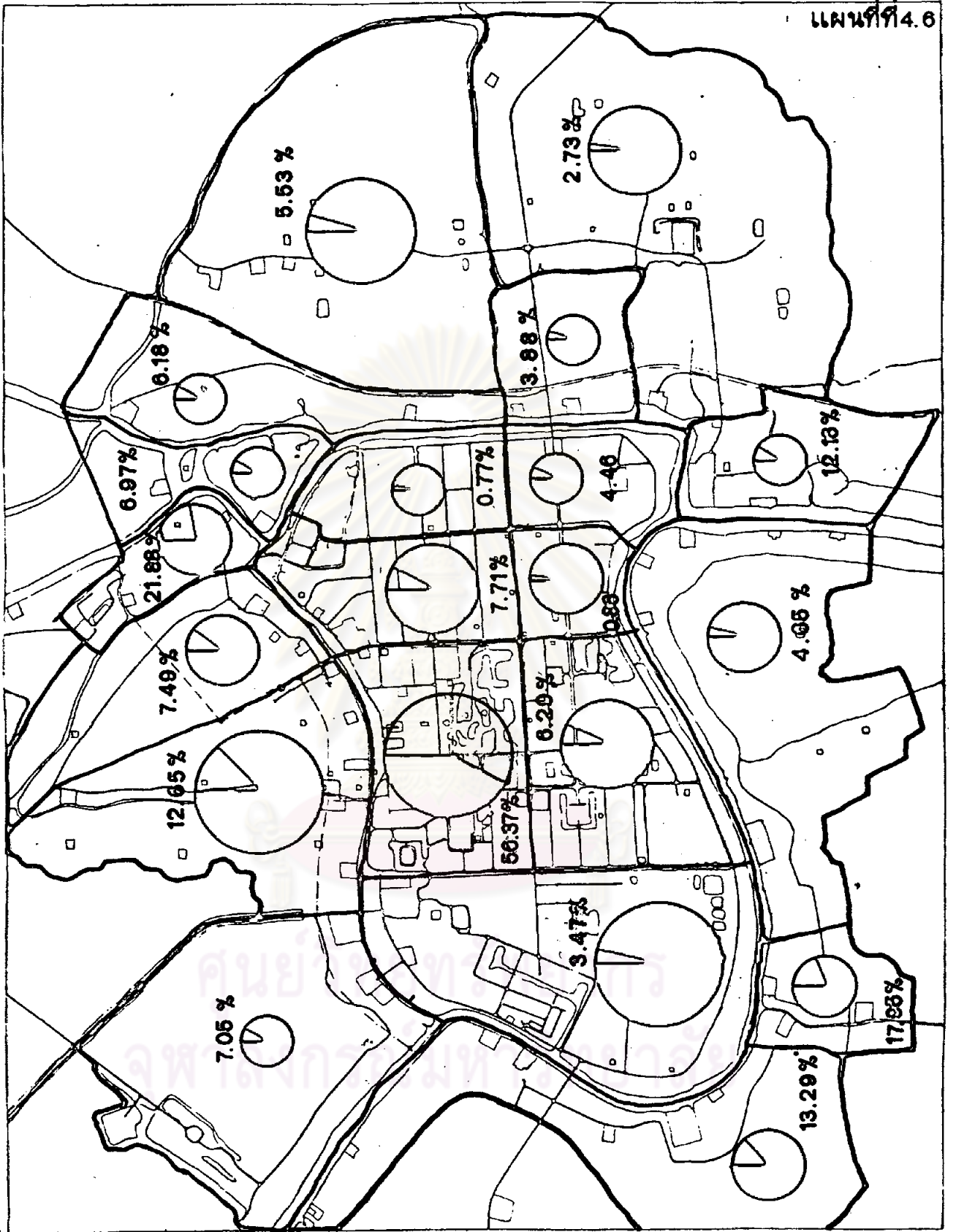
๔.๔ ความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถาน

จากตารางที่ ๔.๑ ซึ่งแสดงพื้นที่บริเวณโบราณสถาน และจำนวนโบราณสถาน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับพื้นที่ชุมชน ทำให้ทราบค่าความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถาน (ร้อยละของพื้นที่โบราณสถานต่อพื้นที่ศึกษา) ดูแผนที่ที่ ๔.๖ และตารางที่ ๔.๓ ประกอบ)

ก. การพิจารณาจำนวนโบราณสถาน บริเวณที่มีจำนวนโบราณสถานสูงสุด คือ บริเวณบึงพระราม มีจำนวน ๒๔ แห่ง รองลงมาได้แก่ บริเวณคลองสระบัว ๒๓ แห่ง บริเวณโรงงานสุรา ๒๒ แห่ง อโยธยาตอนเหนือ ๑๖ แห่ง และอโยธยาตอนใต้ ๑๒ แห่ง บริเวณที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ บริเวณหัวรอ ๒ แห่ง บริเวณคลองปากข้าวสาร ๒ แห่ง บริเวณสถานีรถไฟ ๒ แห่ง บริเวณสะพานปรีดี ๔ แห่ง และบริเวณตำบลปากกราน ๔ แห่ง

ข. การพิจารณาความหนาแน่นโบราณสถาน^๑ บริเวณที่มีความหนาแน่นสูงสุด คือ บริเวณบึงพระราม ๕๖.๓๗ % รองลงมาได้แก่ บริเวณพระเนียดคลองข่าง ๒๑.๘๗ % บริเวณ ต.ปากกราน ๑๗.๘๕ % บริเวณ ต.บ้านป้อม ๑๓.๒๕ % บริเวณคลองสระบัว ๑๒.๖๕ %

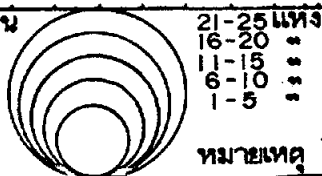
^๑ค่าความหนาแน่น คิดเฉพาะพื้นที่บริเวณโบราณสถาน ไม่รวมพื้นที่เขตอุทยานประวัติศาสตร์

**จำนวนโบราณสถาน
และอัตราส่วนพ.ท.โบราณสถาน
ต่อพ.ท.ชุมชน**

ที่มา

จำนวน

หมายเหตุ ไม่คิดพ.ท.อุทยานประวัติศาสตร์

การศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช

โดยนาง สุวิมล คุณวงษ์

และบริเวณวัดพนัญเชิง ๑๒.๖๑ % ส่วนบริเวณที่มีความหนาแน่นโบราณสถานต่ำสุดได้แก่ บริเวณหัวรอ ๐.๗๗ % บริเวณถนนโรจนะ ๐.๘๖ % บริเวณอโยธยาตอนใต้ ๒.๗๓ % บริเวณโรงงานสุรา ๓.๔๗ % และบริเวณคลองปากข้าวสาร ๓.๔๘ % ตามลำดับ

สรุป จากการพิจารณาจำนวนและความหนาแน่นพบว่า บริเวณที่เด่นที่สุดของเมือง คือ บริเวณบึงพระราม มีจำนวน และความหนาแน่นโบราณสถานสูง รองลงมา คือ บริเวณคลองสระบัว ซึ่งมีจำนวนและความหนาแน่นสูงเช่นเดียวกัน (แต่บริเวณคลองสระบัวโบราณสถานส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนา) บริเวณอโยธยาและบริเวณโรงงานสุรา มีจำนวนโบราณสถานมาก แต่ความหนาแน่นน้อย เนื่องจากเป็นเขตใหญ่

สิ่งที่แสดงให้เห็นชัดอย่างหนึ่ง คือ บริเวณที่มีการเติบโตของเมืองสูงจะมีจำนวนโบราณสถานและความหนาแน่นโบราณสถานน้อย จากการเปรียบเทียบระหว่างแผนที่ที่ ๓.๑๗ และ ๓.๒๓ กับแผนที่ที่ ๔.๖ บริเวณเหล่านี้ได้แก่ บริเวณหัวรอ บริเวณสะพานปรีดี บริเวณคลองปากข้าวสาร และบริเวณเกาะลอย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

เขตการศึกษาและสำรวจ	จำนวนโบราณสถาน (แห่ง)	พื้นที่โบราณสถาน (ตร.ม.)	พื้นที่เขตศึกษา (ตร.ม.)	% ของพื้นที่โบราณสถาน %
๑. โรงงานสุรา	๒๒	๙๒,๐๕๐	๒,๖๕๓,๗๒๘.๕	๓.๔๗
๒. บึงพระราม	๒๔	๘๔๘,๐๕๐	๑,๕๐๔,๔๗๖.๐	๕๖.๓๗
๓. ศาลากลาง	๑๑	๙๕,๙๕๐	๑,๕๒๕,๕๙๐.๕	๖.๒๙
๔. เขตบ้านสวน	๑๔	๗๔,๑๙๓	๙๖๑,๑๙๓.๐	๗.๗๑
๕. ถนนโรจนะ	๗	๓๗,๘๑๔	๔๓๘,๘๐๕.๕	๐.๘๖
๖. หัวรอ	๒	๕,๘๒๕	๗๕๒,๒๓๘.๐	๐.๗๗
๗. สะพานปรีดี	๔	๒๙,๘๒๕	๖๖๘,๖๕๖.๐	๔.๔๖
๘. ต.บ้านป้อม	๑๐	๓๒๗,๖๐๐	๒,๕๖๕,๖๖๙.๐	๑๓.๒๙
๙. ต.ภูเขาทอง	๕	๑๘๕,๕๐๐	๒,๖๓๒,๘๓๓.๐	๗.๐๕
๑๐. คลองสระบัว	๒๓	๒๗๗,๖๓๓	๒,๑๙๔,๐๒๗.๕	๑๒.๖๕
๑๑. หุ่นแก้ว (คลองเมือง)	๖	๑๐๕,๕๐๐	๑,๕๐๘,๓๕๖.๗	๗.๔๙
๑๒. พระเนียบคลองช้าง	๖	๑๑๘,๘๐๐	๕๔๓,๒๘๓.๐	๒๑.๘๗
๑๓. เกาะลอย	๕	๔๘,๐๕๕	๖๘๙,๕๕๑.๕	๖.๙๗
๑๔. สถานีรถไฟ	๒	๘๐,๐๐๐	๑,๒๙๕,๕๒๑.๐	๖.๑๘
๑๕. อโยธยาเหนือ	๑๖	๑๙๔,๐๘๙	๓,๕๑๐,๔๔๔.๐	๕.๕๓
๑๖. อโยธยาใต้	๑๒	๑๐๙,๓๕๐	๔,๐๑๑,๙๓๖.๐	๒.๗๓
๑๗. คลองปากข้าวสาร	๒	๓๐,๐๐๐	๗๗๓,๑๓๓.๐	๓.๘๘
๑๘. วัดพนัญเชิง	๕	๑๒๗,๐๐๐	๑,๐๔๔,๗๗๕.๐	๑๒.๑๖
๑๙. ต.สำเภาล่ม	๘	๑๒๖,๔๐๐	๒,๗๑๖,๔๑๕.๐	๔.๖๕
๒๐. ต.ปากกระวาน	๔	๑๒๐,๐๑๖	๖๖๘,๖๕๖.๐	๑๗.๙๕

ที่มา : จากการสำรวจ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหารและแผนที่เทศบาลเมือง
นครศรีอยุธยา กองสำรวจ สำนักผังเมือง

หมายเหตุ ไม่คิดรวมโบราณสถานประเภทอื่น ๆ ๔ แห่ง คือ คลองท้อ คลอง
มะขามเรียง คลองเสนาสนะ คลองมหาชัย